

„Hihetetlen tisztasággal éltem meg a származásomat”

Lakatos Sándor, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium CSR igazgatója emlékezik

A labdarúgáshoz fűznek gyerekkorom első élményei. Olyannyira, hogy még egy családi legendát is költöttek erről: hogy állítólag futball-labdával születtem. Tény, hogy három és fél, négy éves koromtól sokáig mindig a labda körül forgott az életem, egyfolytában a foci körül járt az eszem. Egész nap kint voltam és kergettem a lasztit. A szüleim állandóan megróttak, hogy folyton koszos vagyok, de a nap végén azért mindig megvolt a jutalom, ha elmondtam, hány gólt rúgtam. Az úgy nagyon rendjén volt. Ez egyébként végigvezet az életemen, ma is focizok. Visszatérő emlékkémem, ahogy indulok az iskolába, és anyukám egy kicsit megigazgat, megfésül, megnézi rendben vagyok-e, majd látva: minden tiszta, minden ki van vasalva rajtam, mehetek.

Hatévesen már csapatban fociztam, igazolt játékos voltam a hajdúhadházi labdarúgó csapatnak. Így, harminckét évesen elmondhatom, talán az ember egyik legfontosabb eleme az életében, hogy mindig legyenek kályhái, kisebb-nagyobb kályhák, amikhez vissza tud térni. A futball nekem egy ilyen kályha, ami folytonosan változott, de mégis mindig ott volt az életemben. Csapathoz tartozni, csapatjátékosnak lenni, ezt jelenti az egyik oldalról. Jelent azonban egyfajta sportszerűséget is, és ez nagyon fontos dimenziója. Küzdeni tudást, akaratot jelent, de az emelt fővel veszíteni tudás képességét is. A mai életemben az a legfontosabb ezek közül, hogy tudok küzdeni: a munkám, az életem erről a küzdelemről szól. A szónak persze nem abban az értelmében, hogy egy hiábavaló küzdelem lenne, egyfajta Don Quijotei harc. Sokkal inkább egy eredmény- és sikerorientált küzdelem. Ha vannak is kudarcok, a futballból, a sportból mindig tudok erőt meríteni.

A másik kályha természetesen a család. Két húgom van és egy bátyám. Mindkettejükkel máig nagyon szoros kapcsolatban állunk. Nincs olyan nap, hogy ne beszélnek velük, hogy ne hívnám fel őket. Nem lehet elfelejteni azokat az élményeket, amiket együtt éltünk át. Emlékszem, gyerekként hogyan vártuk a télapót, mint készültünk a karácsonyra. Nagyon szegény körülmények között nevelkedtünk, egy munkáscsalád gyermekei voltunk, vagyunk, de mégis valami hihetetlen és egyértelmű szeretet vett bennünket körül. Nem roma barátaim mondják, hogy egészen érdekes: hogyha eljönnek hozzánk és meglátogatnak minket, mindig kapnak tőlünk valami érzelmi többletet. Számukra ugyan az a Sanyi vagyok, aki a csapat egyik tagja volt, és a romaságomnak számukra soha nem volt semmi jelentősége,

úgyhogy egészen biztosan nem ezért emlegetik ezt az érzést annyiszor. Van valami olyan egyértelmű, és szinte kézzel tapintható szeretet a testvéreim és közöttem, a családom és közöttem, amit általában az emberek egy most nagyon hiányolnak. Hihetetlen nagy értékei a roma közösségeknek az érzelmi kötelek, amikbe mindig lehet kapaszkodni. Na, hát nekem is ilyen volt a családom, és ilyen ma is, pedig nehéz élethelyzetet élnek meg.

Egy hajdúsági kistelepülésen élnek, Északkelet-Magyarországon, ami lakóhelyük térségi, szociológiai hátrányából fakadóan, az ő esélyeiket is jelentősen csökkentti. Nem jártak főiskolára, szakmunkás végzettséggel rendelkeznek. Bátyám kőművesnek tanult, az egyik húgom a népi kismesterséget sajátította el, kosárfonó, a másik húgom közép-fokú iskolába járt. Sajnos egyikük sem rendelkezik olyan fajta – mai divatos szóval élve: versenyképes – tudással, ami igazán megkönnyíthetné a helyzetüket. Ezzel együtt irigylésre méltó dolgot vittek, és visznek véghez: népes családnak adnak biztos életvitelt, egyfajta iránymutatást, értékmegőrzést. Azt hiszem, hogy gyökere kell legyen minden embernek, ismernie kell az értékeit, érezni a támasztékait. Ezek nélkül képtelen tudatosan cselekedni. A kor kihívásaira, erre a globalizált világra, a hihetetlen hajtásra és versenyre csak így képes jól reagálni. Ha felszínes, ha nincsenek mélyebb gyökerei, elveszett ember. Családomnál ez szerencsére nagyon megvan. Kifinomult érzékük alakult ki, tudják, miként kell élni és túlélni.

Noha anyukám már tizenhárom éve elhunyt, az álmok anyagtalan világában itt van velünk. Benne van az élni akarásunkban, mozdulatainkban, szava-

inkban, cselekedeteinkben. Nem akarom feszegetni a hit világát – felekezetre nézve semmiképpen – az a fajta hit, ami belőle áradt, ma is körülvesz bennünket. Az a természetes anyai szeretet, amit ő tudott produkálni, nagyon-nagyon kevés emberben van meg. A feleségemben ugyanezt látom. Talán épp ezért lett a feleségem. Ezt a szeretetet látom újraéledni a kislányomban is, most hogy harminckét évesen végre apa lettem. Az édesanyámtól olyan érzelme-gazdagságot kaptam, hogy ha nagyon-nagy bajban vagyok, még mindig hozzá fordulok folyamatosan: a legnagyobb és legbiztosabb kályha az anyai szeretet. Ez mindig így lesz, míg világ a világ. Várkastélyban, lakótelepen és cigánykunyhóban is...

Mi egy cigánytelep szélén, téglából épült házban születünk. A szüleimtől, nagyszüleimtől tudom, hogy soha nem is laktunk putriban. Nagyon szerencsés vagyok ebben is. Szomszédaink jelentős része roma volt, de nem kizárólag. Voltak magyar és roma barátaink is. Gyerekként ez teljesen természetes volt. Ilyen értelemben is csodálatos gyerekkorom volt. Életkörüzetünk mégis hordozott egyfajta szegény kultúrát, egyfajta roma szegénykultúrát, valamiféle kiettséget. Nem is olyan rég, talán néhány hónappal ezelőtt jártam szülőfalumnak azon a részén, ahol világra jöttem, s ahonnan egy idő után elköltöztünk, mert már nem volt fejlődés-képes környék. Most amikor megnéztem, láttam, valóban visszaputrisodásnak indult. Rettenő rossz látni azt, hogy szétszakad az ország, hogy kinyílik az olló, és nincs az embereknek (nagyon sok embernek, itt egyébként sem csak romákról van már szó) mobilizációs lehetőségük. Ezt a gondolatiságot meg kell, hogy éljem, tudnom, nézzem, látnom kell! Amikor a munkám során keresem a megoldásokat, tisztában kell lennem a pontos alaphelyzettel. Féltreértés ne esék, a derűlátásomból egy hajszálnyit sem engedek, nem nagyon tudok veszíteni! Nem szabad elfelejteni a gyökereket, tudni kell, hogy mik a gondok, s mi-ben gyökereznek.

Sokáig nem cselekedtem tudatosan, viszont hihetetlen egyszerűséggel és tisztasággal éltem meg a származásomat. Nagyon jól tanultam, így teljesen természetes volt, hogy a nyolcadik osztály végén, amit kiváló eredménnyel végeztem, gimnáziumba megyek. A híres debreceni *Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium* növendéke lehettem egyedüli roma gyerekként. Nekem az külön boldogság, hogy elmondhatom: a legjobb barátaim még mindig a gyerekkoromból fakadnak. Az általános iskolás barátaim, a gimnáziumi srácok, rendszeresen vendégeim. Itt vannak nálunk, jönnek hozzánk karácsonykor, ünnepekkor, és mi is viszontlátogatjuk őket. Sosem számított köztük, hogy cigány vagyok-e. Amikor először felmerült a kérdés, már fiatal felnőttek voltunk, és azt hiszem mindkét oldalról felszabadult egyfajta gát, hogy erről lehet, és tán kell is beszélni. Ma már felelősségteljes, felnőtt emberekként beszélünk erről, de adott esetben teszünk is az ügyért. A gimnáziumban azt láttam, hogy akik előttem jártak

egy-két évvel, elmentek főiskolára. Láttam, hogy mennyire élvezik azt, hogy főiskolások, és vizsga időszak van. Zéhákról, kollokviuumokról meséltek, meg hogy a főiskolai tanárokkal adott esetben leültek egy pohár sör mellé, és megbeszéltek a világ dolgait. Ez nekem hihetetlenül vonzó volt. Talán éppen ezért, nekem a főiskolás évek igazi aranykorszakom volt. Imádtam minden egyes percet a főiskolán. Volt néhány kedvenc tanárom, professzorom. *Bánfalvi* professzort máig atyai jó barátomnak tartom, és azt hiszem, hogy igazi európai személyiség volt.

Főiskolás koromban, mindenféle diákmunkát elvállaltam, mert – ahogy mondani szokták – nem voltam túl jól elengedve. Többször éjszakai munkát is végeztem, hogy meg tudjak élni. Tény, hogy nem tudtam kollégiumi bulikra, a gólyabálókra elmenni annyiszor, ahányszor szerettem volna, de ezt nem éltem meg negatívumként. Valahogy természetes volt számomra, hogy dolgoznom kell. Ma azt mondom, hogy ez így volt jó, mert abból is meríteni tudtam. Ha egy-egy nehezebb korszakom van a munkahe-lyemen, vagy az életben, jól jönnek azok az éjszakai munkaemlékek. Jó végiggondolni, hogy mindig sikerült megteremtennem az anyagi hátteret magamnak, hogy legalább elfogadható szinten venni tudjam az akadályokat. Egész életemet végigkísérte, hogy ha valamit meg akartam vásárolni, vagy szerettem volna a tulajdonomban tudni, az nem egy hétbe, nem egy döntésbe telt. Akár több hetet, hónapot, vagy évet is rászántam. Ha az embernek egyfajta próbának fogja fel, hogy mit tud megteremtteni magának, mit tud megszerezni a saját erejéből, jó iskola ez is. Nincs annál felemelőbb, mint amikor az ember öne-rejéből képes megoldani valamit.

A főiskola után sok mindenben kipróbáltam magamat. Szerettem volna megtudni, hogy igazán mennyit érek. Elmentem egy kereskedelmi céghez dolgozni, voltam értékesítési munkatárs, sales manager, majd a munkámnak köszönhetően kineveztek értékesítési igazgatónak, ám onnan továbblépve új kihívásokat kerestem. Megpróbálkoztam egy fejvadász-céggel, ahol munkaerő-piaci tanácsadóként dolgoztam. Később egy tőzsdei bróker-cégnél lettem értékesítési vezető. Kipróbáltam magam néhány olyan területen is, amit annyira ma már nem bánok, hogy abba hagytam. Próbálkoztam például az újságírással – a Független Média-központnak voltam az újságíró növendéke, majd egy rövid ideig BBC-gyakornok Londonban. Ezekből építkeztem. A közigazgatásba hat évvel ezelőtt kerültem: előbb az Igazságügyi Minisztériumhoz tartozó területen próbáltam segíteni a magyarországi roma közösség gazdasági, társadalmi integrációját, 2002-ben pedig a Gazdasági Minisztériumba hívtak...

Amikor bekerültem a minisztériumba, eleinte alig igazodtam el az épületben, jöttem-mentem egyik irányból a másikba. Egy hölgyemény – aki feltételezésem szerint néhány éve, vagy már egy-két évtizede ott dolgozik a házban – karon ragadott, rám nézett és azt mondta: figyelem magát, maga szerintem arab.

Ugye az? Mondtam neki, hogy bocsásson meg, nem igazán értem a kérdést, de tisztáztuk, hogy nem arab vagyok. Visszamentem az irodába, elmeséltem a kollegáimnak, hogy milyen élmény ért. Mindenki mosolygott a történeten, azt hitték, hogy poénkodom. Egy-két nap múlva kollegáimmal együtt mentünk egy összevont értekezletre, amikor a hölgy ismét karon ragadott és megállított. Lehet, hogy maga nem arab, akkor viszont görög, de mindenképpen valamiféle telivér – mondta a képembe. Ekkor elárultam neki: talán ez a telivér dolog meg-megáll, de se nem arab, se nem görög nem vagyok. Roma vagyok. A döbbenet kiült a nő arcára. Később elmesélte nekem, hogy megrökönyödött azon, mit keres ott egy roma. Azóta is többször megéltem, hogy nehezen értik meg az emberek, a cigányságomat, mert nem ez a tipikus kép él bennük. Ezen – éppen ezért – mindenképpen változtatni kell. Minél több tehetséges roma fiatalnak kell bekerülnie a közigazgatásba, és nem feltétlenül roma területre.

Míg élek, nem fogom azt sem elfelejteni, amikor a külkereskedelmi főiskola diplomácia szakán kezdtem el a tanulmányaimat – elégszer elmondták már a barátaim –, akkor még hosszú fűrtös hajam volt, egy kék farmer, egy kék kockás ing, és egy piros kendő volt a nyakamon. Amerikai típusú kendő, egyszerű sál. Évfolyamtársnőm egy kicsit későn nyitott be az előadásra, és azonnal becsukta ránk az ajtót. Azt hitte, eltévedt. Ő is görögnek nézett. Ha főiskolán, egyetemen, vagy bizonyos szintnél magasabb helyen jelenik meg egy cigány, akkor hajlamosak bármit hinni, csak azt nem, hogy cigány az illető. Sajnos nem tipikus, hogy roma fiatalok ilyen helyeken vannak. De nézzük csak meg, hogy a roma egyetemisták, főiskolások jelentős része szociálpedagógus, szociológus, szociális munkás szakra jár, amelyek nagyon-nagyon fontosak. Mégis hadd mondjam azt – és ezt egyébként szeretném is ösztönözni gazdasági minisztériumos pozícióból –, hogy minél több roma fiatal szerezzen pénzügyi,

közgazdasági, mérnöktudást! Most észrevétlenül is azokat a szakmákat soroltam föl, amelyek piacképesek. Ezekre szüksége van a piacnak, szüksége van Magyarországnak. Talán úgy lehetne igazán segíteni a felnövekvő roma nemzedékeken, hogy olyan tudást szerezzenek, ami abszolút értékévé tudja tenni az emberi kvalitásukat.

Egy kicsi, nagyon kicsi eredményt talán már ebben is fel tudunk mutatni. Minisztériumunk sok vállalkozást támogatott, sok munkahelyet teremtett, sok embernek adtunk biztos megélhetést, fejlődési lehetőséget, versenyképesség- és tudásfokozást, amivel meg tudja állni a helyét a munkaerő-piacon. Mégis úgy érzem, hogy ennél sokkal többet lehet, és sokkal többet tudnék még tenni.

Feleségemmel – aki nem roma – a Gazdasági Minisztériumban ismerkedtem meg. Ott dolgozott közgazdászként. Noha Magyarországon az a mondás járja, hogy egy nő vagy szép, vagy okos, ő egyszerre mindkettő. Én szerencsés vagyok, Zsuzsi szép és okos nő. Ezt hamar megtapasztaltam. Amit viszont nem tudtam róla egészen tavaly augusztusig, hogy csodálatos anya. Egy férfinak szerintem áldás, ha látja, hogy a gyermekével ilyen kapcsolatba tud kerülni egy anya. Fantasztikus dolog megélni. Egészen másképp lát az ember mindent, ha apa lesz. A tavalyi volt az első karácsony, amikor már családapaként főzhettem az ünnepi halászlét. Az ünnepi meghittségben többször beszélgettünk arról, hogy valamiféle nyugalmat szeretnék ebben az országban, olyan nyugalmat, ami hosszú időre megmarad. Az én gyermekem, aki egy igazi kis tejszokoládé, szép értékeket hordoz magában. Azt hiszem, nem vagyok elfogult... De ha az lennék is, büszkén vállalom. Gyönyörű gyermekem van, és én semmi másra nem vágyom, csak hogy békében tudjon felnőni. Békében a romaságával, békében a magyarságával, hiszen magyar emberek vagyunk mindannyian.

Lejegyezte: **Varga Ilona**

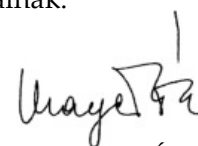
Kedves Barátunk!

Köszönjük, hogy a Filantróp Társaság Barátság Egyesületének, mely a **Barátság** című folyóirat kiadója, juttatta személyi jövedelemadójának 1%-át: 87 306 Ft-ot. A pénzt a lap megjelentetésére fordítottuk. Kérjük, gondoljon ránk ismét, amikor 2006. évi személyi jövedelemadójának 1 százalékáról rendelkezik és kedvezményezettként a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete adószámát:

18037511-1-43

tüntesse fel. Zárt borítékban, adóbevallásával együtt küldje meg az Adóhivatalnak. Fontos, hogy Ön a borítékon megadja nevét, lakcímét és adóazonosító jelét is.

Köszönettel és tisztelettel:

Mayer Éva
elnök